

RADU CIOBANU s-a născut în Timișoara, la 8 martie 1935. Studii neterminate la Facultatea de Agronomie din Timișoara (1954-1958); Facultatea de Filologie, secția Limba și Literatura Română a Universității Babeș-Bolyai, Cluj, (1959-1964). Profesor de Limba și Literatura Română la Școala Generală din Dobra, jud. Hunedoara, 1964-1965, și la Liceul nr. 2 din Hunedoara, 1965-1972. Din 1972, scriitor profesionist. Fost membru în colegiul de redacție și editorialist al revistei de etnografie și folclor „Miorița”, Deva, director al revistei de cultură „Arhipelag”, redactor-șef al revistei „Semne”, Deva. Din 2009, stabilit în Germania. Din 1972, membru al Uniunii Scriitorilor din România.

SCRIERI: *După-amiaza bătrânului domn*, proză scurtă (1970); *Crepuscul*, roman (1971; Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor din România; ediția a doua, 1992); *Zilele*, roman (1972); *Treptele Diotimei*, roman (1973); *Dreptul de a începe*, roman (1974); *Povești pentru trei seri*, proză pentru copii (1975); *Nemuritorul albastru*, roman (1976; ediția a doua adăugită, 2012); *Ultima vacanță*, roman (1977); *Vămile nopții*, roman (1980); *Linia și sfera*, roman (1982); *Heralzii*, roman, 1983; ediția a doua, 2017); *Călărețul de fum*, roman (1984, ediția a doua, 1994; ediția a treia, 2016); *Casa fericiților*, roman (1986); *Arhipelagul*, roman (1987, ediția a doua, 2015); *Roata lumii*, roman (1988); *Steaua fiecăruia*, roman, (2004); *Povești cu păsări și pitici* (2015); *Jurnal 1980-1984* (1999); *Țărnuțu târziu*. Jurnal 1985-1990 (2004); *Europa din noi*, eseuri (2008); *Recurs la rațiune*, eseuri (2011); *Călători și călătorii*, eseuri (2013); *Între dezastre și miracole. Lecturi empatice*, eseuri (2014); *Mic dicționar de cultură religioasă* (1994, ediția a doua, 2003); *Dicționarul rostirilor biblice* (1996). În colaborare cu Peter Freund, *Dialog peste Atlantic* (2006, ediția a doua adăugită, 2010); în colaborare cu Monica Pillat, *Dincolo de așteptare. Dialog în larg* (2016).

## Radu Ciobanu

### CASA FERICIȚILOR

*Ediția a II-a revăzută*

LIMES  
2019

## I

Încerc să întâmpin noile împrejurări cu calm, să le înțeleg rațiunea și să le consider cu luciditate, evitând pe cât îmi stă în putere orice interpretare subiectivă. Nu e ușor. Am avut parte de câțiva ani de liniște; mai mult de zece ani de liniște în care am reușit să ajung la un acord relativ cu lumea și să parvin la un echilibru care, deși se dovedește acum fragil, mi-a dat în tot acest timp iluzia confortabilă a stabilității. În ultima vreme însă, echilibrul s-a stricat iar și iluzia s-a spulberat. De mai bine de două luni – adică din clipa în care ne aflăm în posesia înștiințării și a documentelor oficiale – n-am mai lucrat nimic serios. Noua carte, abia începută, mi s-a împotmolit, sugrumată de sentimentul zădărniceii. Ca și cum, dobândind convingerea că nu e vorba de zvonuri, ci de adevărul unei perspective implacabile, mi s-ar fi epuizat orice resursă de creație. De atunci mă aflu într-o perpetuă stare de agitație interioară, asemenea unui animal care presimte cutremurul. Doar că aici nu mai e vorba de un presentiment, ci de o certitudine. Mă străduiesc să întâmpin cu calm evenimentele devenite de acum iminente și să privesc totul cu detașare și obiectivitate, ca și când n-aș fi eu însumi atât de adânc implicat în tot ceea ce va urma. Mă tem însă că toate eforturile și bunele mele intenții rămân zadarnice.

Și cum oare m-aș putea detașa, când, în orice unghi m-aș așeza pentru a privi lucrurile, poziția mea reală rămâne aceeași, imposibil de eludat: de o parte eu și toți ai mei care, aproape de la începutul veacului, locuim această casă bătrână, de altă parte punctul de vedere oficial, argumentat ca interes obștesc. Avusesem candoarea să cred că aceste două poziții stau în concordanță și armonie. Am și acum convingerea că sistematizarea și modernizarea orașului sunt niște

Res  
întreprinderi salutare și necesare. Am scris chiar și câteva articole pe această temă. Și – culmea ironiei! – în pauza unui simpozion cultural, însuși Plămadă, primarul, a ținut să-mi mulțumească pentru – vorba lui – „ajutorul pe care ni l-ați dat, tovarășu scriitor, în acțiunea de sistematizare.” Care ajutor? Am rămas oarecum perplex, fiindcă scrisesem articole din nevoia devenită familiară de a-mi exprima opinia, fără să bănuiesc măcar că în felul acesta aș da un „ajutor”. Ca să-mi spulbere nedumerirea care mi se citea probabil pe chip, căci de apucat n-apucasem s-o exprim, tot el mi-a explicat că „intervențiile dumneavoastră ne-au creat un front de opinie favorabil și foarte binevenit.” N-am prea înțeles cum au putut articolele mele să creeze „un front” de opinie, dar am trecut peste, flatat în orgoliul meu de „personalitate”. Da, artiștii sunt orgolioși și egoiști; nu e prima dată când, prin autoscopie, constat acest adevăr prea puțin măgulitor. Dar poate e mai cuminte să nu generalizez. Așadar, nu știu alții cum or fi, dar eu sunt orgolios, egoist și, cum să zic, ușor de sedus și naiv ca un copil. Numai așa îmi explic faptul întru totul ridicol că, stimulat de aprecierile primarului – de altfel pur retorice – mi-am luat rolul în serios, căutând și alte prilejuri de a-mi oferi „ajutorul”. Ocazia s-a ivit de curând, când cu demolarea acelei case străvechi din marginea orașului, din locul cunoscut sub numele de Făgădăul lui Vodă. Puțini, foarte puțini mai știu azi că locul își trage numele de la casa în care se zice că ar fi poposit într-o noapte Mihai Viteazul. Clădirea e simplă, dreptunghiulară și n-ar atrage atenția prin nimic dacă n-ar avea un soclu foarte înalt. Din cauza aceasta, ferestrele sunt și ele la nivelul unui mezanin, ceea ce dă casei un aer de masivitate și măreție. Dedesubt sunt – adică erau – beciuri adânci, cu bolți puternice de cărămidă. Nu există niciun document care să ateste popasul lui Mihai Viteazul, dar cert este că clădirea datează de la începutul secolului al XVII-lea. În adolescența mea locuia acolo un tâmplar singuratic și cam bizar. Probabil pentru că, printre multe altele, omul făcea și sicrie, umbra vorba că locul era bântuit. Pe urmă a stat o vreme pustie. În ultimii zece ani s-au instalat acolo niște depozite, dar prin '80, când am trecut odată într-o plimbare, casa era din nou părăsită. Începuse să se degradeze, lemnăria ferestrelor putrezea, olanele sure,

pline de mușchi, ale acoperișului se dizlocaseră ici, colo, încât ploua înăuntru. Clădirea își păstra însă o prestanță mohorâtă, ca un reproș tăcut adresat nouă, celor care, ignorându-i trecutul, o lăsam pradă paraginii. Am scris articolul acela animat de bune intenții, fără să-mi dau seama că mă așezam în răsărul planului de sistematizare. Eram convins că edificiul putea fi salvat, restaurat și transformat în ceva util, într-o secție a muzeului sau a bibliotecii eventual. L-am lăsat șefului de secție fiindcă nu vreau să-l deranjez pe Banu pentru orice fleac. Asta pentru că, dincolo de funcția lui de redactor-șef, mai are atâtea alte obligații fără legătură cu ziaristica, încât n-aș vrea să-i las impresia că uzez sau – Doamne ferește! – abuzez de calitatea mea de unchi pentru a-i răpi timpul. După vreo două zile însă, m-am trezit cu el aici, la Casa Fericiților. Venise cu mașina, era grăbit să ajungă în zona Măgura de a cărei agricultură răspunde cu capul, dar cât am băut o cafea tot a stat. I-am surprins din nou lăcomia aceea, sau cum altfel să-i zic, aviditatea cu care privește totul, îndeosebi grădina; plăcerea și nostalgia nemărturisită, dar greu de disimulat, cu care ia în mâini, întorcându-l pe toate fețele, câte un obiect vechi – *coupe-papier*-ul de argint, mica vază de porțelan japonez, scrumiera de aramă – care evident îi evocă ceva. E firesc: a copilărit aici, până la bacalaureat a trăit în casa asta care acum îi vorbește prin toate detaliile ei, iar acolo, în strâmtoarea de la bloc, îl vizitează probabil amintirea acelor ani. De data asta însă mi s-a părut că identific în expresia cu care cerceta totul un element nou, un fel de neliniște poate, ca și când mi-ar fi ascuns ceva. Abia acum îmi dau seama că el știa încă de pe atunci ceea ce urma să se întâmple cu casa și cu noi, dar socotea inoportun și oarecum inutil să ne alarmeze prea curând. A făcut bine, deși, dacă aflam din timp, ne acomodam poate mai ușor cu noua situație.

Am rămas în bibliotecă. Era o dimineață superbă de mai, grădina izbucnise la viață într-o revărsare de verde crud, luxuriant și toate miresmele ei proaspete pătrundeau prin ferestrele deschise, odată cu uguițul turturelor.

„De ce nu stăm în grădină?” a întrebat el.

Se gândea la banca de sub nuc.

„Pentru că nu se mai poate de când cu blocurile astea care s-au ridicat și de-o parte, și de alta. Am senzația că sunt pe o scenă și toți mă privesc din ferestre ca din niște loje. În zilele frumoase, scriam acolo, dar acum nu mai merge. Toate gospodinele care-și scutură zdrențurile în capetele celor de pe trotuar se opresc din treabă ca să se uite la mine...”

A clătinat din cap a înțelegere, dar n-a mai insistat. E încă un amănunt care mă face să cred că știa de pe atunci.

„Am vrut să-ți telefonez, a spus, dar, pentru că e vorba de o chestiune mai delicată, mi-a fost frică să nu te superi. Voi, scriitorii... *genus irritabile...*”

Părea încurcat, ezita să înceapă prea abrupt, mă menaja carevasăzică.

„Ce s-a întâmplat?”

„E vorba de articolul tău, excelent articol, cel cu Casa lui Vodă...”

„Ei, ce-i cu el?”

Și-a aprins o țigară, a tras adânc primul fum și abia apoi a abordat miezul chestiunii:

„Nu poate să apară, Octav, asta e. Sper că înțelegi... Casa cade exact pe axul șoselei de centură...”

„Invers, zic, fără a-mi ascunde ironia. Șoseaua cade peste casă...”

„Mă rog... Oricum ar fi, sunt convins că nu contesti necesitatea șoselei. Tu însuși ți-ai exprimat de atâtea ori exasperarea pentru că centrul orașului trebuie să suporte toată circulația de tranzit. Știi bine că traseul stabilit pentru centura salvatoare n-are alternativă. Îmi pare rău, văd că am să te las mâhnit...”

„Să nu-ți închipui că sunt mâhnit pentru că nu-mi publici «materialul», cum ziceți voi: am depășit vârsta mâhnirilor de acest gen. Îmi pare rău însă de casă. Și ce dacă nu e în scripte? Ea se află în evidența afectivă a orașului. E o casă cu trecut, cu personalitate, a dat numele unei părți de oraș, are un nimb de taină, a născut legende, cum poți așa, fără a clipi, să asmuți buldozerele asupra ei?!”

S-a ridicat zâmbind fără convingere:

„Ești un sentimental intratabil. Case cu trecut, cum zici tu, sunt însă multe și fatalmente le va veni rândul și altora. Trebuie să te obișnuiești cu ideea asta.”

Și iarăși, tot acum îmi dau seama că ultimele lui cuvinte conțineau o aluzie la ceea ce, inevitabil, avea să urmeze. N-am sesizat-o atunci, pentru că eram prea afectat de soarta Casei lui Vodă. L-am condus până în stradă. S-a așezat la volan și, după ce a demarat, mi-a făcut un semn liniștitor cu mâna, așa cum ai consola un copil mâhnit că i s-a stricat jucăria.

Cunoșteam desigur toate argumentele lui. Nu numai că le cunoșteam, dar le și admiteam. Centrul trebuie într-adevăr degrevat de circulația care a început să-l sufocă, șoseaua de centură e absolut necesară și reprezintă singura soluție modernă care evită compromisurile, iar traseul ei, din cauza configurației terenului, n-are, cum zicea el, alternativă. Argumente logice, științifice, de bun simț și, ca atare, imbatabile. Căroră eu le opuneam argumente de ordin emoțional. Și cu toate astea, ținem la trecut și îl ocrotim sau îl exaltăm numai prin puterea afectelor: la urma urmelor, întreaga istorie nu este decât o proiecție a afectivității noastre. Iar în clipa când o prezumtivă și sofisticată civilizație tehnocratică va produce – cu sau fără voie – întâiul om lipsit de afecte, acela va fi fără îndoială și întâiul om fără istorie. Existența lui aseptică va fi probabil mai confortabilă, dar mai puțin umană. Ne place să stabilim tot felul de diferențe care să ne distanțeze de speciile animale, dar toate se dovedesc până la urmă relative. Singura deosebire într-adevăr esențială și operantă rămâne aceea că numai omul are o istorie; animalul este natură pură, omul este deopotrivă natură și istorie.

Casa lui Vodă și-a dezvăluit ultima taină cu prilejul inexorabilei demolări. Într-o nișă zidită a beciului s-a găsit un seif. L-am văzut și eu. O casă de bani pe ușa căreia se mai distingeau limpede urmele unor litere odinioară aurite: *Bettis and Black 1905*. Ruginită acum, cu vopsea verde cojită, masivă și greu de clintit, mohorâtă și dură, părea întruchiparea însăși a puterii banului. Oricât au încercat s-o deschidă, izbind-o până și cu târnăcoapele, ușa, având la mijloc un fel de volan, o roată cu șapte spițe, n-a cedat. Abia la

Miliție au reușit s-o taie cu o flacăra de sudură și atunci au găsit înăuntru un veritabil tezaur, napoleoni, cocoșei, bijuterii și zeci de teancuri de bancnote, acestea însă, firește, de mult devalorizate. Dar cum nu s-a aflat niciun document sau indiciu de altă natură, nu se știe cui a aparținut și cine a zidit seiful acolo. Se fac bineînțelele supoziții mai mult sau mai puțin fanteziste, dar cercetările sistematice abia acum au pornit. Nu asta mă preocupă însă, deși întâmplarea în sine e incitantă și ar putea constitui un bun punct de plecare pentru un eventual roman polițist, dacă m-aș hotărî vreodată să scriu așa ceva.

Ceea ce nu-mi dă pace acum, răpindu-mi liniștea atât de greu dobândită, este soarta noastră sau, mai bine zis, perspectiva de a lua totul de la început. Am mai trecut prin asta. Când eram închis, știam că, de-o fi să ies, va trebui să iau totul de la început, dar gândul acesta nu era atât de inhibant cum îl resimt azi. În toți anii aceia am avut timp să mă obișnuiesc cu el, să-mi fac planuri, eram chiar nerăbdător să-mi încep viața. Eram și tânăr pe atunci, e drept, puteam zice că am viața înainte, dar dincolo de asta mai era ceva. Era conștiința că, odată scăpat de acolo, aveam unde să mă refugiez, vizuina în care să-mi ling rănile și să-mi refac puterile, casa în care îi voi regăsi pe toți ai mei, casa ca o fortăreață inexpugnabilă a clanului, încă dinainte de întâiul război, locul în care au murit bătrânii și în care ne-am născut noi, cei care până nu de mult ne socoteam tineri. Aici viețuiau toți, sub acest acoperiș complicat, cu multe ape, ca aripa ocrotitoare a unei păsări bătrâne și fabuloase, iar cei câțiva care locuiau în alte părți tot aici se adunau întotdeauna de sărbători sau cu prilejul evenimentelor de familie. Aici, în jurul mesei lungi din prânzitor. Așa-i zicem până azi acestei încăperi generoase, vastă și solemnă, cu soba enormă din teracotă albastră din colț, deși în toate celelelalte prilejuri folosim, firește, cuvântul sufragerie. Prânzitor a rămas un fel de cuvânt de uz intern, având o semnificație aparte – chestiune de nuanță – și o sarcină afectivă pe care numai noi, cei din clan, le sesizăm. Iar acum, exact prin mijlocul acestui prânzitor care ne reunea periodic pe toți, va trece linia continuă a noului bulevard menit să confere urbei o alură modernă.

Te desparti greu de o biată haină care ți-a ținut cald ani de zile, cum ai putea atunci să părăsești cu inima ușoară o asemenea casă? E și asta o casă cu trecut. După expertiza vărului meu Iuliu, ar data de la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Se pare că la început a fost han, așa se și explică mulțimea încăperilor, a coridoarelor, scărilor și fridelor sau socoteala cu care au fost zidite beciurile adânci, așternute cu un nisip fin, transformat cu vremea într-un fel de ciment. Oricum, în 1908, când unchiul meu Nestor a cumpărat-o de la Gassenfeit, acesta ținea aici hotelul „La Vulturul Negru”. Jos era restaurant și cafenea cu canapele roșii de pluș, unde venea după-amiaza intelighenția orașului să-și bea capușinerul și să citească „foile” fixate pe suporturi ușoare de bambus. Orașul își închiupia că Nestor avea de gând să preia afacerea lui Gassenfeit. De aceea, mare nedumerire când locul s-a umplut de meșteri. Clădirea a fost consolidată, restaurată, reîmpărțită. La parter, în locul restaurantului și a cafenelei, au apărut trei apartamente. Sus, altele și trei camere izolate. Instalații sanitare moderne, camere de baie. Lumea începea să creadă acum că Nestor voia să-și facă o casă de raport. Dar nu, după aproape doi ani cât au durat lucrările, casa s-a umplut de neamul Prodanilor, frați, surori, cumnați, veri. Și tot mai rămânea loc, căci Nestor – care, deși n-avea pe atunci decât treizeci și opt de ani, devenise un fel de șef al tribului – se gândise prevăzător și la cei ce aveau să vină. El își materializa astfel – măcar în parte – una dintre ideile cardinale care i-au călăuzit întreaga viață: aceea că tăria unui neam stă în tăria familiilor care îl alcătuiesc. Cu cât aceste familii vor fi mai numeroase și mai solidare, cu atât neamul va avea mai puțin de suferit de pe urma viiturilor istoriei. Și, ca un Popa Tanda citadin, ținuse să dea exemplul personal, adunându-ne pe toți sub același acoperiș.

E drept, casă mai potrivită unui asemenea scop nici n-ar fi putut găsi. Avea de toate, putând face față unui asediu cât de lung, după cum ar fi putut sluji unei existențe autarhice. Autarhia însă nu făcea parte din principiile unchiului Nestor. Toți Prodanii și după aceea cei din neamurile Nicoară și Roșu, care au sporit clanul prin alianță, au fost și, de altfel, continuă să fie oameni activi, cu simțul relațiilor sociale, implicați într-un fel sau altul în viața orașului și

chiar a țării. Suntem mulți și feluriți și de-a lungul anilor s-au ivit între noi și disensiuni de moment. Alteori – când cu divorțul lui Mircea, bunăoară, sau cu cel al Paulei – unitatea tribului a părut primejduită. Patricia, fiica Paulei, a creat întâia mezalianță, căsătorindu-se cu odrasla aceluia individ odios care ne-a făcut atâta rău (și nu numai nouă). Ca să nu mai vorbesc de cele de demult. De mătușa Emilia, de pildă, sora lui Nestor, și de idila ei cu un ziarist francez în urma căreia soțul ei, Septimiu Roșu, a repudiat-o, obligând-o să trăiască într-un fel de exil la Viena. Oho, dar povestea asta a început pe vremea Memorandumului și dacă m-aș apuca să le înșir pe toate de atunci încoace, ar trebui să scriu o adevărată istorie a clanului. Uneori ne enervăm reciproc, alteori ne ironizăm sau ne certăm de-a binelea. Pe mine mă scoate din răbdări vară-mea, Ioana, cu ticurile ei de domnișoară bătrână, cu veșnicile ei sfaturi medicale ciupite de prin almanahuri sau de la radio și pe care ni le servește fără ca nimeni să i le ceară sau să aibă nevoie de ele. Dar toate acestea sunt incidente de suprafață, care vin peste un strat profund de ancestrală afecțiune în virtutea căreia tribul și-a vădit solidaritatea în toate momentele cu adevărat importante. Casa nu e, așadar, un turn de fildeș, ci mai curând un sediu de stat major și, în același timp, un loc de repliere și de adăpost. Se află nu tocmai în buricul târgului, ci la vreo sută de metri de centrul vechi, pe o stradă liniștită, cu clădiri bătrânești, cu ateliere de mici meșteșugari și grădini străvechi și vaste din care se răspândesc toamna miresmele frunzișului veșted și al fumului de uscături. Are o înfățișare bizară, unică în felul ei, imposibil de încadrat în vreun stil consacrat, dar, cum se află tocmai în colțul de început al străzii, emană, din orice parte ai privi-o, un aer de orgolioasă statornicie. Când a început orașul s-o numească „a fericitorilor” e greu de spus. Presupun însă că imediat după Primul Război. Atunci și-au văzut bătrânii clanului împlinit în sfârșit marele ideal al Unirii pentru care se bătuseră o viață, înfundând pușcăriile ungurești; atunci a reapărut din pribegia războiului tata, pe care-l crezuseră mort; atunci s-a întors de pe frontul românesc Voicu, aducând-o cu sine și pe Sorana, pe care o cunoscuse la Iași, și tot atunci s-a mutat aici și Virgil, băiatul Emiliei, de la Viena. Văzute din

afară, toate acestea vor fi creat iluzia fericirii. Dar poate că într-adevăr, în anii aceia, Casa Fericitorilor își va fi meritat numele. E cert însă că anii care au urmat nașterii mele n-au mai lăsat loc unor astfel de iluzii. Uimitor însă, casa și-a păstrat numele până azi, ca și cum timpul implacabil ar fi vrut să aducă un omagiu statorniciei pe care în cele din urmă va reuși s-o învingă. A și învins-o de fapt, deși duhul casei stăruie încă, îl simt acum mai viu ca oricând, poate tocmai pentru că-i știu zilele numărute. Stau, târziu în noapte, de peste tot mă înconjoară o liniște desăvârșită, toți dorm, orașul doarme și el, noaptea e liniștită, văzduhul e neclintit, și deodată, deși nimic nu e deschis, simt cu tâmplele, sau cu fruntea, sau cu mâinile, un curent de aer răcoros, mai curând o adiere sau o boare, ca răsuflarea cuiva care s-ar apleca asupra mea, și totul nu durează decât o clipă, două și după aceea mai rămâne doar mișcarea ușoară, unduioasă, aproape imperceptibilă a perdelei, ca după trecerea unei făpturi nevăzute. Sau lemnăria bătrână, care trosnește în puterea nopții, parchetul care scârțâie în odăile de sus, de parcă ar umbla cineva cu grijă să nu-i trezească pe ceilalți, cu toate că nu e nimeni acolo; câte o ușă care se deschide încet și fără veste, ori geamurile bibliotecilor pornindu-se să vibreze ușor, târziu după miezul nopții, când circulația a încetat de mult și pe strada pustie nu mai trece nici măcar o mătă.

Mama e de aproape șapte ani imobilizată în fotoliul ei. În zilele frumoase o ducem în grădină. De când au început însă construcțiile din jur, am renunțat. Zgomotul mașinilor, grohăitul buldozerelor, soneriile macaralelor, praful o transpuneau într-o stare de agitație căreia nu-i făcea față. Se cerea sus. De la o vreme nici n-am mai coborât-o. De atunci, în cursul zilei, toți ai casei ne perindăm prin odaia ei cu vești și povești. De o vreme însă – ea, care era mereu bine dispusă și cu mintea proaspătă – a devenit tăcută, melancolică și, în unele momente scurte, chiar ușor confuză. Deunăzi m-a întrebat dacă am fost cumva pe acolo, pe la ea, în cursul nopții. Nu fusesem.

„Atunci a fost iară tată-tu.”

Acel neașteptat „iară” și liniștea cu care și-a rostit constatarea, ca și când ar fi fost vorba de ceva obișnuit, m-au înfiorat.

„De ce zici *iară*?” am întrebat-o.

„Fiindcă mă cercetează des. El n-a avut stare nici pe lumea asta, d-apoi dincolo! Poate i se urăște acolo...”

Mai în glumă, mai în serios, am intrat în joc, acceptându-i regulile.

„Dacă n-ai fost sigură că-i el, de ce nu l-ai agrăit?”

„L-am agrăit, întotdeauna-l agrăiesc. Da' de data asta n-a răspuns. De aceea mă gândii că poate ai fost tu. Da' se vede că o fi fost unchiu-tu, Voicu, ori Nestor, ori mai degrabă Septimiu, că acela era scump la vorbă și posac.”

„Și tata îți răspunde?”

„Răspunde.”

„Poate că visezi...”

Dar aceasta e o remarcă nefericită, o abatere de la regula jocului. Îmi răspunde în doi peri, cu un aer jignit:

„Poate. De la o bătrână nebună ca mine te poți aștepta la orice...”

Bat în retragere:

„N-am vrut să spun asta, nu trebuie să te superi. Dar se mai întâmplă; și eu visez, nu înseamnă că-s bolund.”

Tonul ei dobândește un fel de înverșunare, poate de enervare sau e exasperarea de a-și vedea afirmațiile puse la îndoială:

„Eu nu visez. Eu stau de vorbă cu el, cum stau acum cu tine.”

„Și el ce face?”

„Stă acolo, în fotelul acela de lângă sobă. Acolo-i mai întuneric și mai cald.”

„Și despre ce vorbiți?”

Surâde sibilinic:

„Despre una, alta. Câte toate, ca bătrânii care n-au ce lucra.”

„Dar el a mai îmbătrânit?”

„El îi tot cum l-ai știut. Flaviu cel dintotdeauna. Acolo nu îmbătrânește nimeni.”

Și-a fluturat mâinile într-un gest de abandon, ca și cum ar fi zis lasă, ești încă un copil, tot n-ai înțelege nimic. Și, într-adevăr, în ciuda celor șaiszeci și doi de ani, aveam în clipele acelea senzația penibilă că sunt un copil.

Altădată, cu aceeași gravitate calmă care exclude orice eventuală prezumție:

„Az-noapte a umblat careva prin pod. Era pas de om tânăr. O fi fost Silviu, că acolo-i lada lui, așa cum au adus-o de pe front, după ce s-a prăpădit. Sunt neputincioasă, de nu mă pot mișca de-aci, altfel maș fi dus să văd...”

Și cum, interzis, luat prin surprindere, rămăsesem fără replică, a urmat cu aceeași liniște:

„Să mai deschideți cuțărul acela, să-i mai scuturați lucrurile, că or fi intrat moliile, păianjenii... Poate or fi apucat și șoareci și-i păcat...”

Păcat. Ce fel de păcat ar putea fi? E și aici tot acea fixație afectivă pe care o avem față de lucrurile vechi. Le adunăm în neștire, le păstrăm doar așa, din neputința de a le arunca ori distruge, am umplut cu ele debaralele, tot podul acesta vast, lucruri devenite inutile și împovărătoare, dar a căror simplă prezență, deși nu le vedem cu anii, ne dă sentimentul acesta stenic și ciudat de siguranță și statornicie. Ce se va întâmpla acum cu lada de campanie a vărului meu Silviu, care-mi era ca un frate, cum s-o duci „la bloc”, unde s-o păstrezi când acolo nu va încăpea niciun sfert din mobilele noastre enorme și grele, croite pentru nevoile altor vremuri?

Dar pe ea cum s-o muți la bloc? Pe ea, cea care a devenit una cu casa asta, îi cunoaște fiecare cui și își amintește, retrăind-o, fiecare întâmplare petrecută între pereții ei. Singur gândul acesta îmi iscă un vertij insuportabil de neputință. Ei nu i-am spus încă nimic. E singura veste pe care i-am ascuns-o. Nu știu cum va reacționa, cum va suporta. Amânăm mereu și rău facem. Odată tot va trebui s-o vestim și cu cât mai curând, cu atât mai bine. Nimeni n-are curaj și, printr-o convenție tacită, nimeni n-o face. Deși, în mod firesc, eu va trebui să-mi asum acest canon. Nu putem lăsa pe ultima clipă: șocul i-ar putea deveni fatal. Mai ales că ea simte că se întâmplă ceva anormal. Nu mai departe decât alaltăieri:

„Ce-i cu voi?”

Eu, crispat de o presimțire, făcând totuși pe naivul:

„Nimic, ce să fie?”